

AKATALPA

Ocak 2001

Sayı : 13

'ŞİİR ODASI' KAPANDI MI?..

Şiir Odası kapandı! Bu ifade, şiir evden, apartmandan özgürleşti anlamına gelmiyor, ne yazık ki! Zaten, çağımızda en insani etkinlik olan şiirin insana özgü mekânlardan uzaklaşması diye bir şey olamaz ki!

Şiir Odası, Ankara'da yayımlanan çok hoş bir şiir dergisiydi. Onunla aynı ay doğmuştuk 2000'in başında, ve ayrı görünen mekânlardan hareketle aynı zamanı birlikte adımlamıştık.

Şiirin, edebiyatın, şiir-edebiyat dergiciliğinin somut bir getirisi olsaydı, bir rakibimiz kapandı diye sevinir miydik bilmiyoruz. Şimdiyse sadece hüznün duyduk! Bir dal daha yalnız mı kalıyoruz? diye üzüldük.

Ayrıca *Şiir Odası* bir rakibimizden çok, tek rakibimiz olurdu maddi dünyadan konuşuyor olsaydık... *Varlık, Adam Sanat, Edebiyat ve Eleştiri, E, Kitap-lık, Dize, Bahçe, Defter, Damar, Kıyı, Beşparmak, Uç, Agora, Pencere, Kavram ve Karmaşa, Şiir Oku, Isık...* Çeşitli kulvarlardaki bu dergiler arasından bize en yakın olan, akranlıktan da kaynaklanan gizli bir itkiyle belki, *Şiir Odası*'ydi.

Yaşarken bu dergi yöneticilerinin (A. Budak, T. Yeşilyurt) bizimle diyalog kurma girişimleri oldu; ama çeşitli nedenlerle, biraz da renk farkımızı koruyalım diye belki, bu girişimlere karşılık verememiştik; işte, kaderde, Türkiye'deki bir olumsuz gelenek çerçevesinde böyle içlenmek, böyle biraz timsahlara benzemek varmış.

Ama aslında içlenmek, hüznülenmek de gereksiz belki. *Şiir Odası*, tıpkı esinlendiğini söylediği *Yusufoçuk* gibi, şiir-edebiyat-dergi tarihimizdeki seçkin yerini daha şimdiden aldı.

Biz de esin kaynaklarımız arasında olan *Şiir-lik, Yeni Biçem, Düşlem* gibi bir gün bu güzel tarih içine karışır mıyız bilmiyoruz. Ama 2001 yılını birlikte kat edeceğimizin garantisini veriyoruz şu anda size...

Biz mi? Çıplaklığı söylenmeyen kral gibiyiz biraz. Gizliyiz...

Sizler de, hiç değilse, bizim *Şiir Odası*'na yaptığımızı bize yapacak, ölüm gününde doğuma sevinecek, bunu seslendirecek misiniz?

Bizi taziyeciler bizi!..

Mine Hoşcan Bilge, Ramis Dara, Nuri Demirci, Melih Elal, Ahmet Günbaş, Metin Güven, Hilmi Haşal, Halim Hayal, Fatma Nur, Hüseyin Peker, Halim Şafak, Mehmet Mümtaz Tuzcu, Serdar Ünver, İhsan Üren.

Hüseyin PEKER

FISTIK ARTIKLARI

Şiiri değiştirin

Ozan bildiklerim, dost yüzler

Ötenin sarmaşığı, sütun kanatlılar

Size söyledim baharların arttığını

Denizin köpüklendiğini tarih sayfalarında

Size söyledim, gün kabarmış

Gelecek dolu

Size, yarının neler kurduğunu

Bir küçük köy eviydi, önüne dökülmüş

Kuru ırmakta yıkadılar ilk kirlenen gömüğümüzü

Araları ıslanmış taşlarda koşturdular

Seyretmek için bizi

Fırçamızı dağlarda çam sorguclarına değdirdik

Kalemimiz, yansımaları yapraklanmış güneşi anlattı

Size sokuldum; kimsiniz, nesiniz diye?

Baharımızı soludum, çiçeklendim

Türlü kazaklardan ördüm giysilerinizi

İşte bu yüzden değiştirin şiirinizi

Kemik, iğne iplik ve ince işçilikler

Neler yazdınız neler, usanmadan gün içlerinde

Bir gün bitecekti, o öğlen ortasına takılı şeyler

Ölmeden içtiniz sevgili öğreticim

Günlerin tortusunu; biraz leylâk, biraz tarçın

Hep kokusu güzel, zaman kırmaları

Günlerin tortusunu; perşembe, pazar, hep içtiniz

Yaprağın biri döküldü, güz sandı ortalığı

Ağaçların kabuğu söküldü, gün içlerine

Siz tavus kuşundan kopan tüydünüz

Beni yazdınız bir de, masalın içine

Değiştirin şimdi beni de

Tarih öyle istedi, çağ yarılardı isteklerimi

Genç kaldı yaşamımın ötesi, boğazlar yarıldı

Denizler ufaldı, bulutlar biçimsiz, öyle bir gün

Maşherin ortasındaydık, heykeller devrildi

Böyle kaldık, mum yakıldı söylemlerin yerine

Değiştirin, biz bize benzeyelim

Ekim, kasım, orta yeri bir dergi sayfasının

Ciltlenmiş, açılmamış bir yaprak

Okunmadan bırakılmış bir öykü

Yaşamımızın hepsi

Para bozduralım, açalım buhar teknesini

Şiir yazalım bundan böyle, isteklerimizi

Tarih örttü, deprem öncesi ne dilediysek

Şimdi bir gazete başlığı, kopardığımız önlük

Ve onun cepleri, içine dolduğumuz fıstık artıkları

Bir kez de şiiri değiştirip içelim

Günlerin doğusuna

Tarihi, kimyayı katalım, yıkılıp duran

Evlerin sofasına, hadi katılın

Bu siyah çizgili savaşın arasına

Kelimeler artık basılmış para

BURSA'DA YAYIMLANAN İLK DERGİ : 'NİLÜFER'

Melih ELAL

Yazın ve sanat alanında Bursa, yönetsel alanda olduğu gibi, zaman zaman İstanbul'a öncülük etmiştir. Bu düşüncemi ülkenin kültür tarihi de kanıtlamaktadır. İstanbul'daki Osmanlı mimarisinin öncü yapıtları Bursa'dadır. Yazın alanında da bu böyle olagelmıştır. Yenileşme hareketinin, çağdaş yazının habercisi olan *Servet-i Fünun* dergisinin temeli de Bursa'da yayımlanan *Nilüfer* dergisiyle atılmıştır. Tıpkı onun yayımcısı olan Feraizcizade Mehmet Şakir'in, gelenekle çağdaşı yoğurarak yazdığı telif tiyatro eserleri gibi... O oyunlar değil midir ki, Türk oyun sanatına hem oyun yazım tekniğini, hem de Ortaoyunu ve Karagöz'den yararlanmayı öğreten; ama Bursa'da yaşadığı, yayımladığı, oynattığı için görmezden gelinen...

İşte bu Feraizcizade Mehmet Şakir, 1883'te Alacamesciz Mahallesi'nde kendi matbaasını kurar. Matbaanın bulunduğu sokak, bugün Feraizci sokağı adını taşımaktadır. Feraizcizade, dönemin önemli aydınlarından biridir. Arapça, Farça, Rumca, Fransızca bilir. Batı kültürü ile bizim kültürümüzü yoğurma gayreti içindedir. Dilbilim alanında çalışır, üretir. Ali Şir Nevai'nin *Muhakematü'l-Lugateyn* adlı Farça ile Çağatayca'yı karşılaştıran yapıtını çevirir, yayımlar. Kafasındaysa hep bir dergi çıkarma düşüncesi vardır. Bu doğrultuda gerekli konuşmaları, yazışmaları yapar; gerekli girişimlerde bulunur. Ardından da 9 Aralık 1886'da Bursa'da yayımlanan ilk sanat, edebiyat ve düşünce dergisi *Nilüfer*'i, Yenişehirli Fenari Kemalettin Mahmut'la birlikte çıkarmaya başlar. Ancak Fenari Kemalettin Mahmut bir yıl sonra (1888) genç yaşta ölür. Feraizcizade, dergiyi tek başına yönetmek zorunda kalır.

Nilüfer, bir başka ilkin de ilk ürünüdür! Bu dergi yalnız abonelere dağıtılır. Örneklenecek olursa, Rumeli tarafında 600 kadar abonesi vardır. Derginin kapağında bu nedenle "Bursa'da oturanlar için 15 kuruş, diğer okuyucular için 20 kuruştur." ibaresi bulunur. Posta masraflarından kaynaklanan bir zorunluluk olsa gerek.

Feraizcizade Mehmet Şakir, ilk sayıya yazdığı İftitah (başlangıç) adlı yazıda, derginin çıkış ilkelerinden söz eder.

Nilüfer, on beş günde bir yayımlanır. Dönemin gazeteleri boyutunda dört sayfadır. İki yanı desenlerle süslenmiş, alt kısmında dört öbek çiçek beziğinin bulunduğu alan içinde başlık yer alır. İlk sayının kapağında

"Her bir varakında eser-i bü-yi edeb var
Bir nüsha gel al sen dahi Nilüferimizden"

dizeleri bulunmaktadır. Her yaprağında edebiyat kokan eserler var. Onun için gel dergimizden bir sayı da sen al denilerek, yazına önem verileceği daha ilk sayıda duyurulmuştur.

Gerçekten de yayımladığı yazı ve şiirlerle, hem döneminin şiir anlayışını -Tanzimat dönemi şiiri- yansıtmış; hem de kimi yazı ve şiirlerle Edebiyat-ı Cedide'ye yol göstermiştir. *Servet-i Fünun* dergisinde Edebiyat-ı Cedideciler'in 1896'dan başlayarak yazdıkları göz önünde bulundurulursa; *Nilüfer*'de bu tarza yakın yazı ve şiirlerini yayımlayan Recep Vahyi, bir noktada öncü konumdadır. *Nilüfer* dergisinin yazarlarından Recep Vahyi'nin, Tevfik Fikret üzerindeki etkisini ilk saptayan Mehmet Kaplan'dır. *Tevfik Fikret* adlı yapıtında buna işaret ederek, ara nesil şairi diye tanıtır. Bu doğrultuda *Ara Nesil Şairi Recep Vahyi* adlı bir bitirme tezi çalışması da Cafer Koriper (İst. 1997) tarafından yapılır.

Nilüfer dergisi bir yıl, yani 24 sayı yayımlandıktan sonra, sayfa sayısını sekize çıkarır ve yeniden bir numaradan başlar. Bundan dolayı birçok kaynak (*Bursa Ansiklopedisi*, Bursa Hakimiyet Gazetesi Yayını, cilt 2, sayfa 421 / *Yeni Nilüfer Dergisi*, Sayı 1, sayfa 1, Eylül 1975) derginin 60 sayı yayımlandığını yazar. Oysa *Nilüfer* (24+60) 84 sayı yayımlanmıştır. Bu yanlışlığın bir nedeni derginin birinci cildinin Bursa'da bulunmamasıdır. Bursa'daki dergiler 1-60. sayıları oluşturan 2-5. ciltlerdir. Birinci cilt ilk 24 sayıyı içerir. İstanbul'da İ.Ü. Türkiye Araştırmaları Enstitüsü ile Hakkı Tarık Uş Kültürhanesi'nde bulunmaktadır. Yeniden birinci sayıdan başlayan ikinci cilt ve devamı, Bursa Yazma Eserler Kütüphanesi'nde ve Bursa Arkeoloji Müzesi'nde (2-5. ciltler) bulunmaktadır. Derginin bu ciltleri İstanbul'da Türkiye Araştırmaları Enstitüsü'nde de vardır. İlk cilt büyük bir olasılıkla incelenmek üzere İstanbul'a gitti ve orada kaldı.

Bursa'daki 2. cilt yeniden birinci sayıdan başlar, iki ve devamındaki sayılarda sayfa numaraları 9'dan başlayarak -Birinci ciltte her sayıda sayfa numaraları 1-4 arasındır- devam eder. 2. cilt yeniden bir numara ile çıktığı için, kimi kaynaklar derginin yayımını 1887 olarak verirler. Oysa ilk sayı 1886'da çıkar. İkinci ciltte anlaşılacağı gibi kapsamlı bir biçimsel değişiklik yapılmıştır. Bu cildin ilk sayısının kapağında

"Âştâb-ı mârifetten feyz alır Nilüferim
Büy-i irfân isteyen bir deste alsın el verir"

dizeleri vardır. Nilüferim bilgi güneşiyle beslenir, bilgiyi koklamak isteyene, bir takım alırsa el verir, anlamındadır. Bu sayıda yapılan bir yenilik de kapağa içindekiler bölümünün eklenmesi ve kapağın iki renkli basılmasıdır. O gün için iki renkli kapak basmak, teknolojik bir yeniliktir ve bu tekniğin Bursa'da var olduğunun da göstergesidir.

Feraizcizade Mehmet Şakir, ikinci cildin ilk sayısına yazdığı Mukaddime (önsöz)'de, herkes maaşından artırdığı parasını mala mülke yatırırken, ben bilgiyi yaymak düşüncesiyle, çıkardığım bu dergiye yatırıyorum, der. Görüldüğü gibi bizde, her dönemde, sanat dergiciliği, özveri gerektiriyor. Dileyleyim de gelecekteki dergicilerin böyle kaygıları olmasın.

Nilüfer, 3. ciltten sonra, yani 25. sayıdan başlayarak sayfa sayısını 16'ya çıkarır ve ayda bir yayımlanmaya başlar. Bu düzen kapatılıncaya değin sürer ve 16 Eylül 1891'de çıkan 60. sayıyla, birinci ciltteki 24 sayıyı da eklersek, 84 sayı sonra yayın yaşamını noktalar.

Nilüfer'de Feraizcizade ile birlikte en çok Recep Vahyi'nin yazıları yayımlanır. Feraizcizade Mehmet Şakir'in yazıları edebiyattan bilimsel yaşama, felsefeden günlük yaşayışa ilişkin konuları İslam ve Batı kültürü ile yoğurma doğrultusundadır. Dergiyi yayımlamaya başlamadan önce dilbilim alanında çalışmalar yapmış, dilin arılaşması doğrultusunda düşünce geliştirmiştir. Ayrıca tiyatroya da gönül vermiştir. Ahmet Vefik Paşa'nın Bursa valiliği (1879-1882) sırasında, Fasulyeciyan ve arkadaşlarına diksiyon dersleri vermiş, Molière'den etkilenerek oyunlar yazmıştır. Bunların bir bölümünü, dergi çıkmadan önce, matbaasında basar; *Nilüfer* çıkınca da yeni yazdıklarını orada yayımlar. *Kırk Yalan Köse* (1. cilt, 5-8. sayılar), *Yalan Tükendi* (1. cilt, 9-24. sayılar) adlı oyunlarını, dil alanındaki çalışmalarını, *Dişi Aslan* (2. cilt ve sonrası, 22-31. sayılar) adlı romanını dergide tefrika eder. Ayrıca din üzerine görüşlerini de *Ayine-i Iskender* (2. cilt ve sonrası, 9-60. sayılar) başlığıyla yayımlar.

Recep Vahyi de yeni tarzda yazdığı şiirleriyle, Fransızca ve Rusça'dan yaptığı çevirilerle dergi sayfalarına görünür. Victor Hugo'dan *Tefekkürat-ı İlahiye* (1. cilt, S. 14) ; La Fontaine'den *Çalışalım* (3. cilt, S. 27), *Kuşçağız* (S. 29)'ı; Rusça'dan *Kuşlar* (S.51) ve *Rus Çarı Birinci Petro ile Bir Köylü* (S. 48)'yü çevirir.

Attar, Câmî, Sâdi gibi Fars şairlerinden şiirler ve beyitler de gerek düzyazı, gerekse manzum olarak çevrilir. Hersekli Arif Hikmet de dergide ürünleriyle sıkça görünür.

Nilüfer, abone sistemiyle Osmanlı topraklarının tamamına dağıtılmaktadır. Bunun kanıtı yayımlananlara gelen yanıtlar ve dört bir yandan gelen ürünlerdir. Ağlarcazade Mustafa Hakkı, İsparta'dan dergiyi sıkça şiir gönderir. Örneğin 42. sayıda yayımlanan "İki Kıt'a'ya Bir Gazel" in altında, Halep abonelerinden biri imzası vardır. Diyarbakır'dan Âğâh Bey, Uşak'tan Hafız Tahir, Erzincan'dan Kâmil, Manastır'dan Mazlum, Balıkesir'den Lebib, Siroz'dan Mustafa Nazmi gibi isimler dört köşeden şiirlerini *Nilüfer*'e yollarlar ve yayımlanır.

Bursa'nın ilk sanat, edebiyat, düşünce dergisi *Nilüfer* birçok araştırmaya konu olmuş; Türkan Karahasanoğlu *1306 - 1310 Yılları Arasında Yayınlanan Mecmualar Üzerine Sistematik Tedkik : Mecmua-i Muallim, Ümrân, Nilüfer, Safa, Musavver, Cihan, Mirsad-ı Mektesp* adlı bitirme tezini (İst. 1966), H. Nevzat Güngörür *Nilüfer Mecmuasının Tedkiki ve Bu Mecmuadaki Recep Vahyi'nin Şiirlerinin Tamamı* adlı bitirme tezini (İst. 1971), Emine Yavuz da *Nilüfer Mecmuası'ndaki Edebiyatla İlgili Yazılar* adlı yüksek lisans tezini (Bursa 1999) Alev Sınar denetiminde yapmıştır. Nevzat Güngörür, Bursalıdır, Bursa Kız Lisesi'nde yıllarca edebiyat öğretmenliği ve yöneticilik yapmıştır. Halen Bursa'da oturmaktadır.

Nilüfer dergisinden söz eden kaynaklar, 60. sayıdan söz ederken kapandı yerine kapatıldı demektedir. Ama neden, niçin kapatıldığı belirtilmemektedir.

Feraizcizade Mehmet Şakir, *Nilüfer* kapanınca 31 Aralık 1894'te *Gündoğdu* adıyla bir dergi daha çıkarır. Ama, yayımı üç sayı sürer. *Gündoğdu*'da Feraizcizade, dil üzerine yazılar yazar ve daha önce basıp yayımladığı *Perseng, Sarf-ı Lisan-ı Ademi, Şükufe-nisar-ı Zeban-ı Umumi ve Osmani* adlı kitapları ile ilgili bilgi verir.

1950 sonrasında, Ferit Dalsar tarafından *Nilüfer* adıyla bir dergi daha çıkarılır. Kısa ömürlü olur. Ben bu dergiyi görmedim. *Bursa Ansiklopedisi* de yayım yılını, kaç sayı çıktığını belirtmiyor.

1970 sonrasında geldiğimizde Selami Üney ve Nevzat Çalkuşu *Nilüfer* dergisini yeniden yayımlamak isterler, Eylül 1975'te *Yeni Nilüfer* adıyla bir "aylık sanat dergisi" çıkarılır. Bu dergi de Temmuz 1976'da, Temmuz-Ağustos 11-12. sayılarını bir arada yayımlayarak sessizce yazın dünyasından ayrılır.

Peki Bursa ve dergicilik bugün ne alemde? Bursa dergileriyle, dergiciliğiyle ve dergilerinin içeriğiyle yine ülkenin gündeminde, gündem belirleyen olma yolunda...

Nuri DEMİRCİ

BALKON

dövme bakırdan bir ay karanlıkta
zinciri içinde kör bir avize
ağaçlar cıva buharlı, dallarda sarı tünekler

sessiz köpek yavruları dolaşüyor
karıncaların bacak aralarında
son tırtıllar fosforlu serüvenler gibi
akıyor kanallardan kırmızıya
pencereler sahanda yumurta
perdelerin arkası kahkaha kumbarası

bulabilseydim kendimi koyduğum yeri
son eli oynamazdım
öykümü bozdurur, hesap keserdim
bahşış bırakırdım kalan saatlerimi
kestirmeden sokağa inerdim

bir kedi gölgesi gibi, uyardım gecenin kavsine
biraz serinlik
biraz da anlam katardım
yaz gecesine

İhsan ÜREN

SİSLİ ZAMANLAR...

- İnanç 'a -

Sis bastırdı,
kör bir duman deliksiz.
İndik; dibine dibine denizin,
Medet, görünmez kıyı.
Sürüklensek, umutla çıkış
buluruz belki...

Esinti kesildi,
duygular gergin.
Umut kırılğan, beklenti yılan.
Kıyıya çekildi yarın;
Süzüldüğü an aralardan,
acıyor canımı,
sızlayan dış zaman...
Düş müydü, sorduk mu hiç ölçülerini?

Dar zamanlarımızda;
belkiyle sürüklendikçe,
kim bilir kaç kez böyle,
kurtuluş için,
daralttık yakasını denizin?

Serdar ÜNVER

LİRİKLER

VIII

Yu canımı, kıyında
Söğütleyin dineldim –
Meğer adın suece!

Yu, çünkü deyince
Ne kir içe 'kimdim?'
Dedim... Yu canımı iyice!

IX

Gelirdim ya ben sana
Sana diye dilimde
Dile büyü türküler

Şimdi günden akşama
Düşe perde içimde :
"Yine bastı kareler!"

X

Dün de bitti, durmadan
Yeni yarın ardında –
Kalır ama usancı...

Neyi nerde buldun da
Döner dedin varmadan –
Belki böyle iyisi...

Fatma NUR

LONGUZLAR / AKINTILAR

dokuz

dünya sandığım
dengi bozulmuş
yayla kervanı mıdır
uçan kuşlar yorulur
hâl bilmez meşrebinden

dönüp gövdesi çiroza
zift yutmuş balık mıdır
boğazımda düğümlenen
ölü müdür kuviçada
sakladığım yeşil gök

dünya bana
gelir akbaba gibi
leşini taşıyamam
sal sandığı
gümüş tenin üstünde
sis vurmuş vişne midir

MEHMET TANER VE ŞİİRİ

Ramis DARA

I.

Mehmet Taner’le şiirleri dışında kurduğum ilk diyalog kısa bir telefon konuşmasıydı. 1980’lerin başlarında Ankara’da, Film-Radyo-Televizyonla Eğitim Merkezindeki odamdan, Tan Yayınlarından çıkmış ince bir Ece Ayhan kitabındaki bir sözcüğün tashih hatası mı, yoksa yazarının oyunu mu olduğunu sormuştum kendisine. Şimdi bu sözcüğü de, onunla ilgili yanıtı da hatırlamıyorum.

Yüz yüze tanışmamızda, 2000 Martının sonlarında 5. Bursa Edebiyat Günleri dolayısıyla onun Bursa’ya gelişiyle oldu. Serdar Ünver, daha önce sıcak bir diyalogumuz olan Sina Akyol’la telefonla konuştuğunu, Mehmet Taner’le birlikte Altın Portakal Şiir Ödülü dolayısıyla Antalya’da bulduklarını ve birlikte Edebiyat Günlerine Bursa’ya gelmek istediklerini söyledi. (Bunu Serdar da önermiş olabilir tabii...) İyi olurdu, çok iyi olurdu da, konuşma metinlerinin toplandığı *Ipek Şehrin Günlüğü* basılmakta olduğu için onların konuşmaları kitapta yer alamayacaktı. Olsundu...

Değerli dostumuz Sina Akyol iyi ki devreye girmişti; yoksa Mehmet Taner’le bugün hâlâ belki de yüz yüze tanışmıyor olacaktık. Onu *Oluşum*’un “Dağar”ındaki sakalsız fotoğraflarından tanıdığım için sakallı haline kolay alışamadım. Zekâ saçan esprileri, insanı sıkmayan kısa konuşmaları; özellikle de, Edebiyat Günlerinin sona erdiği 25 Mart 2000 gecesi, önce Yaşayan Müze Hüsnü Züher Evi’ne uğrayışımız, oradan Cevat Çapan’ın bir başka vesileyle Bursa’da çağrılı olduğu Kükürtlü’deki akşam yemeğine katılışımız, en sonunda da Çağdaş Gazeteciler Derneği lokaline, Hüsam’a kapağı atıp, Mehmet Taner, Sina Akyol, Haydar Ergülen, Yunus Koray ve bizim takım, Serdar, Melih, Hüsam ve ben, yedi gece kuşu olarak sabahlayışımız, aramızda iyice bir aşinalığın doğmasına yol açtı.

Bu arada gece boyunca, ne yaptysak, Tayyare Kültür Merkezi kürsüsünde seslendirdiği harika konuşma metnini, *Akatalpa*’da yayımlamak üzere elinden alamadık Mehmet Taner’in. Eksik olduğunu, bir dönemki spikerliğinden gelen birikimle onu süslediğini, hatta şakayla karışık, belki bize biraz yutturduğunu söylüyordu. Benim ısrarımsa malum; çıkar yol, Ankara’ya dönünce tamamlayıp göndermek. Kabul. Ancak artık bende hafiften bir telefon fobisi başlamıştır, kolay kolay kimseyi arayamadığım gibi, Mehmet Taner’i de arayamıyorum bu sefer. ‘İşi’ Mustafa Durak aracılığıyla çözmeye çalışıyor, çözemiyoruz.

Mehmet Taner’i bir kez de Büyükşehir Belediyesi Kütüphanesinde konuşma yapmak ve şiirlerinden örnekler okumak üzere, 2000 güzünde, Nahit Kayabaşı çağırıldı Bursa’ya. Müthiş güzel okunan şiirler ve yine çok güzel bir konuşma. Ve yine bu konuşma metnini de alamıyoruz şairden. Üstelik Durak, Kayabaşı ve ben de kürsüdeydim; salondaki şiirseverlere önceki ‘olay’ı da aktarıp, onların huzurunda hiç değilse bu ikinci metni Bursa’da *Akatalpa*’da yayımlama sözü almıştım... Güzel okuduğu, süslediği kesindi; ama eksik miydi, metni okumadığım için, kesin bir şey söyleyemesem de, bence değildi.

Neydi peki?..

Mehmet Taner, çok zor yazan, yazdığına inanılmaz titizlik gösteren biriydi. Şiir üzerine yaptığı konuşmalardan, ya da sorulara verdiği yazılı yanıtlardan, onun yazıyı da, şiir gibi özel tonlamalarla, nüanslarla kurduğu ya da söylediği ortaya çıkıyor. Aşağıda onun şiiriyle ilgili bir şeyler söylemeye çalışırken, sıkça başvurduğum, Birhan Keskin’le yapmış olduğu konuşması, bunun ilginç bir örneği...

Neyse ki, iki Bursa konuşmasını toparlayarak, bunlara ekleyecekleriyle oluşturacağı yeni bir konuşma metnini, 6. Bursa Edebiyat Günlerinde seslendireceği ve bu kez bu metni yayımlanmak üzere teslim edeceği sözünü son kezinde bize topluca verdi... Umarım bu kez olsun başarılı oluruz : Mehmet Taner ve onun Bursa’daki hemşehri dostları...

Evet, hemşehri...

Mehmet Taner, 22 Ekim 2000’den bu yana Ankaralı değil, Bursalı! Kütüphanedeki konuşması 21 Ekim Cumartesi günüydü; ertesi gün de nüfus sayımı! Pazar günü sokağa çıkma yasağı olduğu ve elbette Bursa’daki dostlarını kırmamak, dahası onları ve Bursa’yı onurlandırmak için, Bursa’da Kent Otel’de sayıldı şairimiz! Gece yemeğimizin esprisi, “Bursa = Bursa + 1 (Mehmet Taner)” şeklindeydi ve bu espriden o gece de, sonra da, şimdi de, az sevinç devşirmedikimi söyleyebiliriz!

Mehmet Taner’in şiirini okuma denememizde sıra! İlk söz şu : Nasıl Mehmet Taner bizimle biraz Bursalı, Antalyalı, Alaşehirli, Ankaralıysa, biz de Mehmet Taner’in şiiriyle biraz Türkiyeli ve dünyalıyız; insanın bugününde, geleceğinde ve olduğu, bin yıllarını yaşadığı mutlu çağlarında...

Nasıl mı? Bakalım...

II.

İnsan soyu olarak atalarımız, iki milyon yıl boyunca, sözlü yazılı iletişim, bildik anlamda dil olmadan, birbirleriyle, öteki canlılarla, doğayla uyum içinde, her türlü eşitlikçi bir ilişki içinde yaşamış. Dilin, önce sözlü iletişimin, çok sonra yazılı iletişimin ortaya çıkışı, hiyerarşiyi, tahakkümü doğurmuş. Yabancılaşmayı, mutsuzluğu.

İlkel dedğimiz dönemlerdeki insanların mutluluklarını bugün tahayyül bile edemiyoruz. Yamyamlık yerleşik düzene, tarıma geçildikten, uygarlaşmaya başladıktan sonra ortaya çıkmış dersek, belki ne demek istediğimiz daha iyi anlaşılacaktır.

John Zerzan’ın yetkinlikle anlattığı ve gönlümü çelen bu dünyayla Mehmet Taner şiirinin bir ilişkisi var gibi geliyor bana.

–İsterim herkesin, ve herkesin

Bir sessizliği olsun.

Bir anı: Bir uzam.

Artılmış, yaşamdan

Yalnız

Kendi içiyle dolu. (s. 183)

Yaşamdan arıtılmış, yalnız kendi içiyle dolu bir uzam, yaşam-ölüm arasındaki o dingin, engin çizgi midir biraz? Ama ölüm karışmamalı işe; doğum-olum arasındaki çizgi daha uygun sanıyorum...

Birhan Keskin’in söz konusu dizeler ve özellikle buradaki “iç”le ilgili sorusunu şöyle yanıtlamış, Mehmet Taner :

“Bahsettiğiniz metnin / tedavinin oluştuğu ‘hasrethane’de aranmış olan iç, bu iç, yitirmelere henüz uğramamış hali ile arada bir düşünü gördüğümüz iç’tir. Öyle ‘saftır ki ‘şarabı’ onun, ‘çılgin’a çevirebilir kişiyi. ‘Sabah’ın beldesidir.”

Yitirmeyle tanışmamış, kayıplara maruz kalmamış insan dünyası, çok kabaca, avladığı hayvanlarla bile aralarında bir sevgi, sempati bağı bulunan; en azından düşmanlık, korku ilişkisi bulunmayan insanların dünyası olabilir. Geçmişteki, çok uzak geçmişteki... Dünyanın, yani insan soyunun sabahında. Gün ışığının, gezen ve gezemeyen canlılarla tanışmasında. Tanışma sonrasındaki şölende. Şimdi ancak düşünü görebileceğimiz saf, arı, duru, arı-duru bir geçmişte...

Ben ki buyum, damıtılmış ‘bu’

Kimse görmedi bu şiir gördü gördüğümü

Tınmadım, sesler içinde kundak

Tim, –tınmadım, uluyup gitti o tuhaf sürü (s. 99)

Gündelik hayatta kimsenin kimseye “bu” demesine dayanmam, araya girer düzeltmek isterim. Hakaretlerin en büyüğüdür, adı sanı, canı, aklı, gönlü olan birine ‘bu’ demek.

Yukarıdaki dizelerdeyse ‘bu’, dünyanın en gönendirici işareti, hatta tanımı gibi duruyor. ‘Damıtılmış bu olmak!’ Her insan milyon, milyar anlık yaşamında hiç değilse bir kez bir an, kendisini böyle hissedebilse! Ama ne mümkün; onu, o anlık durumu, sadece şair ve sadece ilgili şiir (İkindili Gazel) görmüştür. Muhtemel ki şairi de neyi gördüğünün ayrıntısını çoktan unutmuştur; ama şiir saklamaktadır onun, o anın bütün ayrıntısını... Çözülmesi için uygun koordinatlara ulaşılması biraz şans işi olsa gerek...

Ben bu şiirle de insan soyunun dile zorlanmadığı, onu oluşturmadığı doruk sabah dönemlerini düşünüyorum...

Var olan yaşamı aramaz Mehmet Taner; onu kabuk kabuk, tabaka tabaka soyup omurgayı, özü bulmak ister gibidir :

Kalk yalın oluncaya değin yak yırt (s. 58)

Mehmet Taner’in şiirini belki de kendisinin hiç düşünmediği bir çağa, döneme yönlendirmemde; “sessizlik”, “susmak”, hatta “susulmuş çığlık” gibi sözcükler de etkili oldu sanıyorum:

Dinsin diye lavlar ve dinsin diye havlayan köpek gönlüm

Sustum sıkıntıyı sözün parlak silgisıyla

–Atılan ses harlar.

Sen de söyle. (s. 98)

Koyu gölgelikte oynayan çocuklar kimbilir hangi sözle büyülenmişti. Kral görkemiyle susmuştum ben ve susturuyordu evreni bir uçuböceği yeniden. (s. 103)

“Kalan Çakıl” şiirinin son dizeleri hele :

–Mehmed’im! Kalan çakıl

Parlarım güneşte, duymam

Dağın sessizliğini de. (s. 190)

Susmak, sessizlik tabii ki doğrudan dili, sesi çağırıştırır, gerektirir; dilsizliği değil. Şair, susku için de dili kullanır, dile başvurur. Hatta dili, şiiri tek araç görür zaman zaman. Birhan Keskin'in "delilikle şair" ilişkisiyle ilgili sorusunu, Hölderlin olabilmek için dili kullanma yetisine sahip olmak gerektiğini söyleyerek yanıtlar; bunu kullanmadığın yıllar, artık Hölderlin değilindir.

Mehmet Taner'in şiiri, dille dilsizlik çelişmesini yaşayan; uyumun, erincin dilsizlik ortamında doğayla uyumda olduğunu içten içe sezen, ama bunu dile getirmek için de dile ihtiyacı olduğunu bilmenin sıkıntısını duyan bir şiir, bir açıdan da.

Tanrım bana tanrım dil ver / Tanrım bana dil ver (s. 96)

Ozanlar veriyordu tek alacağım soluğu (s. 168)

Ruh gitmiş, beden gitmiş. Gerçek varlık şiirden doğacak; "Ödünç Cennet" şiirinin bağımsız bitiş dizesi şöyle :

Diril ey söz, senin dirilmenden fıskırarak kimliğim. (s. 180)

"Çelik gibi bir dil." betimiyle başlayan "Ayrılıklar" şiiri :

*Ey iç buran anılar. Ey iç buran gelecek,
Türkçeyi çelik bir tel gibi eğiyorum aranızda. (s. 192)*

dizelerine uzanır arada : Geçmişle (anılar) gelecek arasında, tek gerçek olan şimdide, şiir söyleyen, kuran şair vardır.

Bu şiirle aynı tarihte (1972) yazılan ve kitapta da yan yana iki sayfayı paylaşan "Sabah Aydınlığı" şiirinde de, "Damıtılmış bir dille, duru bir sesle" dizesi bulunmaktadır. Ama ben bu şiirin bağımsız bitiş ikiliğini alıntılanak istiyorum :

*Kendini yuvasında sanan bir vampirle
Tuz taciri bir yüreğin muması! (s. 193)*

Kendinizi bazen, 'kendini yuvasında sanan bir vampir' gibi hissetmiyorsanız, burada söylenmek istenen size bir şey söylemeyecektir muhtemelen... Ama kendinizi böyle hissederseniz ara ara, bütün dünyayı başışıyor olmanın rahatlığını duyar, hafiflersiniz... Bende böyle oluyor bazen ve içim yıkılıyor, açılıyorum...

Mehmet Taner, dili, açıklamak için değil, açıklanmak için istediğini söylüyor. Bir insan içinin biraz ortaya çıkabilmesi, belirebilmesi için. Dil hem bunu sağlar, hem de sıradanlaştırır, gizler mi?

"Tanrım bana dil ver' yakarışı, açıklamak için değil, açıklanmak içindir. Kişi olarak benim (ben'in) açıklanması kadar, "kadar" değil ondan daha fazla; kişiöğlünün, yaşayan biri'nin açıklanması..

İnsan ruhundan daha uçsuz bucaksız ne olabilir? Daha çok fotoğraf nerede var? Aklıma, yeryüzünü kendisine armağan edilmiş bir albüm, bir tablo koleksiyon olarak gören o 'kaçık' geliyor." (Edebiyat ve Eleştiri, s. 93)

Şair, her şeye rağmen yine de, doğayla var oluş, beliriş, görünüş arasında tercümandır bir tür. Kitap sonrasında, yenilerde yayımlanan "Patetik Uvertür" şiiri, "Ben açmasam ağzımı" dizesiyle açılıyor, bölümler de bu dizeyle başlıyor yeniden yeniden. Ve şiirin, dilin önemi bir daha vurgulanıyor. Kırılancın, bahçedeki vişnenin, kayısının acısı tanımsız kalacak, istirdide açmayacak : inci çıkmayacaktır, şair ağzını açmaz, şiir söylemezse (*Şiir Odası*, Nisan 2000).

"İki arada bir derede'lik bir anlamda Orhan Koçak'ın da dikkatini çekmiş. "Taner'in şiirinin asıl ilkesi ne mutlak olumlama, ne de mutlak inkâr." diyor.

Gerçekten de kuşku, Mehmet Taner'in dünyasında önemli bir yer tutuyor. Var olmak mı, olmamak mı (Soruyu 'var'sız da sorabilirsiniz)? Söylemek mi, söylememek mi?.. Sarkacın iki yanında da bulunuluyor uzun uzun. "Hası kuşkunun eylemsizlik" (s. 155) seçiliyor dönem dönem de.

Enis Batur, onun *Arka Oda*'dan sonra uzun süren suskunluğunun, bu kitabın ağırlığı altında kalma korkusuyla açıklanabileceğini söylüyor : "*Kendi payıma 'Arka Oda'yı her zaman ayrıcalıklı bir kitap saydım. Şairini boğan bir kitap mı oldu, zamanla? Onunla bir yenisini boy ölçüştürmekten kendini sakındı mı? Her şair en iyi kitabından, onun kurbanı olmaktan uzun süre korkar. Belki de, en doğrusu başyapıtı ertelemediğini sanmaktır. Oysa Mehmet Taner susmaya seçildi. Yazmıyor mudur? Yazacaktır."*

Bana göre de, Mehmet Taner'in doruk kitabı *Arka Oda*. Ondaki sonraki uzun suskunlukta, hem bu ağırlık, hem de kuşku; "kuşkunun hası eylemsizlik" ya ("eylemi kuşku izler") söyleyen "usta'yı bilmiyorum), değer mi ki, değmez, kuşkusunu rol oynamış olmalı. Bence de kuşkunun en somut hali, susku, eylemsizlik, çünkü.

Ama bu yıllarda, aylarda Mehmet Taner şiire inanıyor olmalı ki, çeşitli dergilerde yeni şiirlerini okuyoruz sık sık onun. Ancak Mehmet Taner'i kurtaran sadece şiir değil; bunu da gözden kaçırmamak gerekiyor :

Yaşama boğulmadan aşılmaz (s. 173)

Ne? Aşılmayan ne?.. Şiirde (Batak), 'yaşamı ve ölümü anlatan şey' olarak geçiyor ama, bence yaşam da, ölüm de yaşama bulanarak, boğularak aşılabılır denmek isteniyor. Yaşamdan da ölümden de yaşamcıl bir tutumla, yaşama boğularak kurtulabiliriz, kurtulabilirsek...

Ama yaşama boğulmak, bazen bir kediyile, kedilerle olan ilişkiye kadar da uzanabilir! Haydar Ergülen'den, iki ayrı zamanda, Bursa'da, "Mehmet ağbi, Ankara'da, sokakta kedilere vermek üzere cebinde etlerle gezer(di?)" sözlerini duyuyorum.

Tam burada, bence, "Ruhumuzun Beyaz Alevi" (s. 201) şiiri okunmalı. Son bir çırpınıyla içlerimizde yanan mumu kediler kollar, deniyor. Sönüşü onlar engellerler! Okur musunuz lütfen, kitaptan, *Küflü Şimşek*'ten...

"Kediler, beni eğitmiştir. Özerkliğin ne olduğunu, en iyi kedilerden öğrenebilmişimdir. Baskınlığının, nevroitik taleplerimin, çocuksu ayaklarımı yere vurmalarımın son rötüşlarını, bir şekilde kediler yapmıştır..."

Bursa'da Kültürpark'ta Selçuk Restaurant'da, 21 Ekim 2000'de yediğimiz akşam yemeği sırasında, Bursalı sayılcısına saatler kala, bin bir üstelememizle konuşmayı kabul ettiği gazeteci Berrak Hanıma şiirini anlatırken, bunları da anlatıyordu Mehmet Taner...

Hayvan diyoruz ya, küfür yerine geçiyor çoğu kez Türkçemizde. İnsanla doğa arasındaki yumuşak geçiş çizgisi oysa bu varlıklar...

Geçiyoruz...

Kütüphanedeki konuşmasında şiirinde mekânın yerini sorduğumda yayımlanmış beş kitabının (*Sunak, Bir Deniz Çekildiği Bütün Kıyılar, Arka Oda, Dip, Siperler*) da mekânla ilgili olduğunu; sadece bunları bir araya getiren toplu şiirlerin adını (*Küflü Şimşek*) farklılık gösterdiğini söylemişti şair...

Mekân vurgulamasıyla da dolaylı bir ilgisi olabilir mi bilmiyorum ama, bu şiir bana en çok, güzelim umutsuzluk dönemlerimde, gündelik hayatla sorunumun hat safhada olduğu mutlu dönemlerimde değişiyor. Böyle anlarda daha çok anlıyoruz birbirimizi... ve biraz yatışıyoruz...

KAYNAKÇA

- Edebiyat ve Eleştiri*, Kasım-Aralık 2000, Sayı 52
 - Azer YARAN, Mehmet Taner : Öz Sesinin Ufkunda Bir Şair, s.85-86
 - Eren AYSAN, İlhan Berk'e Mehmet Taner İçin Sorular, s. 87
 - Eren AYSAN, Mehmet Taner Şiiri İçin Pasajlar, s. 88-89
 - Birhan KESKİN – Mehmet TANER, "Mehmed'im Ben, Sabrın ve Güneşin Yarısı" (Söyleşi), s. 90-98
 - Hüseyin PEKER, Bir Gece Şiiri, s. 100-102
- Virgül*, Ekim 1999
 - Osman Serhat ERKEKLİ, Mehmet Taner ile Söyleşi : "Bence Şiir İmge Salatısı da Olabilir..." , s. 46/48
 - Orhan KOÇAK, Ateş Burcunda, s. 49-51
- Sombahar*, Eylül-Ekim 1994, Sayı 19
 - Bülent GÖZKÂN, Mehmet Taner : "Şairin Serüveni..." (Söyleşi), s. 54-56
 - Enis BATUR, Mehmet Taner İçin, Özel, s. 57
 - Evren EREM, Mehmet Taner, s. 62-70
- Fahrünnisa KADIBEŞEGİL, *Kendi Kalemlerinden, (1970-1982)*, Oluşum Yayınları, [1983?]
Behçet Necatigil, Cemal Süreya, Oğuz Demiralp, Ali Püsküllüoğlu, Mehmet H. Doğan, Ahmet Ada, Eray Canberk'in Mehmet Taner'in şiiriyle ilgili yazılarından alıntılar.
- Bursa Hakimiyet : SANAT*, 27 Ekim 2000
 - Berrak Coşkun, Kedici Şairin Gizli Bahçesi, s. 2
- John Zerzan, *Gelecekteki İlkel*, Çeviren : Cemal Atıla, Kaos Yayınları, İstanbul 2000

ŞAMPANYA

Gecenin memeleri sarkıyor
İki küçük kaval gibi
Açılıp solan çiçekler gibi
Dökülürken taşlara
Pembe güllere benzeyen şampanya

Ağaç, köklerinde arıyor güneşi
Ey güzel kısraklar.. ey haykırışlar
Tam beş kere zar atıyor
Tam beş kere böbürleniyor
Kendine yeni bir dil arayan çılgın dünya.

ÖMRÜM; BEN SENİ HEP BİR GÜZE ÇIKARDIM

güz yazdan kalma bir yorgunluk
suya düşmüş yaprağın batıp çıkması
yalnızca ölüm sokaktan akıp giden

ömrüm ben seni hep bir güze çıkardım
korktum ama yorgunluğumdan söz açmaktan
yaşımdan azalan saçlarımdan ağaran
sakallarımdan uzak durdum görmezden
geldim gözün yapraklara bulaşan sarısını
alıp ömrüme bıraktım ayrılık
soğukluğunu bıraktı her güne
akşam erkenden geldi ve sessizlik
kapıyı zorlamadan açtı oturdu sandalyesine
hüzün belki anlamaktan uzak durduğum
acılar getirdi تنها odalara kim
saklanırsa saklansın buldu

güz hep uğurlamak bir başına
kalmak zulmün ortasında hayati
sorguya çekmek netameli
yağmur ağır ağır düştü sokaklara
ben alelacele çekildim caddelerden
caddelere geçtiğim yollarda yalnızca
yeşil ışıkların sarıya dönmesini
bekledim çünkü ömrüm çarpışma

uzak kentler ilk akşamdan donuk
ışıklarla sakladı gözün sarısını
içinde yorgunluk geçmeyen tek bir dize yok ki
ıştırsın karanlığı

uzak kentler yalnızca aşkları hatırlatır varsa
yoksa etini burar gibi iz bırakır insanın belleğinde
acılardan ne kalır geride sarıdan başka
çocuklar nasıl büyürler güze rağmen şaşkırdım

güz arasında kalem unutulmuş sarı defter doldurulmayı bekleyen!

TİPİ

B. Tarıman'a

Sesinizdeki keder en önde gider
Yontar durursunuz “ahşap zamanı”
Kırgın bir tambur ellerini yitirmiş
Sevmelerin çiçeği ve kanayan bahçeler

Asla unutmaz sardunyalara belleği
Güllerin tozunu alırdınız Şiirhanım
Bir anne kucağıydı avludaki ferahlık
Hüzzamla akışırdı kadını erkeği

Albümler dolup taşardı koşardım
Mektuplar uyumazdı gurbetinizde
Kalpten kalbe kavuşmanın titreşimi
Haydi gelin şimdi aşkı konuşalım

Her ayrılık bin çığlığa boyanır
İssızlığın demirler bir rüzgâr gören
Geçerek usul usul renk vermeden
“Kardan Harfler” kaç tipiye dayanır

HARABE DEĞİRMENİ

Bırakmasını bilmeliyiz bazı şeyleri geride; griye
yasını ışığa ve sese sindire-rek, acı alaca zamanın
bayrağına boyun eğmesini; küf, pas, nem, is-e hayat
derin yankılar gün çakmağından başlayarak, yürekte
ki, kırılmış bardakları, saydam kristal ruhları, tuz
ekmek hesabı, hiçbir fanusa sığmadı hüsrana, tuval
kümelenme, sonra silinmiş prizması abis ufkun, kav
okuyup burcunu, gizini çözmedeyiz; hain matris... in
ölüm biz olsak da gelir-geçer, olmasak da, öteye...

bırakmasını başarmalıyız elbette, geçmişte
dünyanın gölgesini, matlaşan çöl ile serap cilvesini
bir dal tomurcuk açar, tohum atar vaha rüzgârıyla
say ki kendi tarihine tapar söz, çatlar hücreyi varlığın
orada meyve tadı; var da yok da edim : nokta salt...
arada sevmek yağmur gibi, umudu sağan, atıl kuma
çisenti yanılısamalar ertesi güvenli anne kucağı sanki

bırakmasını öğrenmeliyiz bazı düşleri eskide, iz diye
yitimler düne ait, yalan tören dizesidir ezberlenince, küf
dirim eski taş değirmen gibi, kalmalı adsız bozkırda
eksilen harabe, eksilen her şey gibi, yosunlu ders iken
öz, tesellişi gitmenin, yakınındaki ölüme; tek hamlelik
af.

2000 TÜRK ŞİİRİ SEMPOZYUMUNDAN KALANLAR

Mine Hoşcan BİLGE

Sonbaharın Ankara'ya misafiri olduğu zamana rastladı 2000 Yılında Türk Şiiri Sempozyumu. 16 – 17 Kasım'a... Şiirin ısıttığı ruhumuza güneş de eşlik ediyordu. Ve “şiiir varsa ben de varım” der gibiydi o günlerde Ankara.

Sempozyumu, Ankara Üniversitesi TÖMER adına Mehmet Hengirmen düzenlemişti. Hüseyin Atabaş program ve genel düzenlemeyi üstlenirken, Dursun Köse de koordinatörüydü sempozyumun. Ayrıca el veren, şiirle yaşayan genç yürekler vardı.

Toplantının açılıp konuşmasını Mehmet Hengirmen yaptı. Hengirmen, Türk dilinin gelişmesi konusundaki gerekliliklerden söz ederken, dili işleyerek sevmemizi sağlayanların ozanlar olduğunu, hümanizmin yayılmasında Yunus Emre, Mevlana, Hacı Bektaş Veli ve Ahmet Yesevi'nin şiirlerinin etkili olduğunu belirtti.

Talat Sait Halman ve Doğan Hızlan sunuş konuşmalarıyla şiirimizin toplumumuzdaki önemini dile getirdiler. Halman, Türk şiirinin gelişme adımlarını örnekleriyle anlattı ve şiirin toplumsal bir güç olduğunu, bu gücün toplumları yücelttiğini ve en doğru biçimde kullanılması gerektiğini anlatırken, şiir çeviri merkezleri kurulmasını, şiir şölenleri düzenlenmesini, bu şölenlerin geleneksel hale getirilmesini önerdi. Doğan Hızlan da şiire ilgisiz kaldığını, radyo ve televizyonlarda şiir programı bulunmadığını, aksine bizi şiirden uzaklaştıran şiir kasetlerinin piyasadaki varlığından söz etti. Ayrıca herkesin kendisine göre olan şiir anlayışıyla belirli bir ozana takıldığını ve sonraki şiirin tadına varamadığını da belirtti.

Günün ilk oturumu Mustafa Şerif Onaran başkanlığında, Emin Özdemir ve Muhsin Macit'in konuşmalarıyla açıldı.

Emin Özdemir, “Halk Şiiri Geleneğinin Özgün Dokusu” başlığındaki konuşmasında; halk şiirinin şiir atlasımızda büyük yer tuttuğunu, çünkü bu ürünlerin İslamıktan önceki göçebe kültür dönemlerinin geleneklerini sürdürerek, halkın somut yaşamıyla beslenip oluşturduğu ürünler olduğunu belirtti. Halk şiirini yaratan koşulların değiştiğini ama yine de günümüz şiiriyle bir kan bağı olduğunu, Nâzım Hikmet'ten, Orhan Veli'ye, Cahit Külebi ve Gülten Akın'a dek birçok ozanımızın ürünlerinde böylesi bir tat, bir esinti bulunduğunu da anlattı.

İlk oturumun ikinci konuşmasını Mustafa Şerif Onaran, “Çağdaşımız Yunus Emre” başlığıyla yaptı. Yunus Emre'nin iki özelliğiyle çağdaşlığını koruduğunu, bu özelliklerinin değişik anlayıştaki insanların benimsediği bir gönül ozanı oluşuyla, Anadolu Türkçesi'nin şiir dilini oluşturanlardan biri olduğunu belirtti.

Muhsin Macit ise, “Divan Şiiri ve Çağdaş Şiirimize Yarayan Özellikleri” başlığı altında Türk şiirine Divan şiirinin sunduğu imkânları anlattı. Çağdaş şairlerimizin Divan şiirinin birikimlerini göz ardı etmediklerini, aruzu yaşayan Türkçe ile buluşturdıkları gibi; gazel, kaside, rubai, tuyug vb. nazım şekillerini geleneğin sıkı nizamına bağlı kalmadan kullandıklarını belirtti.

Oturumun ana başlığı olan, “Şiir Geleneğimize Toplu Bir Bakış”tan sonra, konusu “Şiirimizde Çağdaşlaşma Hareketleri” olan ikinci oturum, Olcay Öner toy başkanlığında yapıldı.

“Batı Uyarlığına Geçiş Evresindeki Şiirimiz” konusunda Vecihi Timuroğlu doyurucu bir bildiri sundu. Bu konuşmasında, geçiş evresi kavramının özellikle değişim süreçleri söz konusu olduğunda, çok kaygan bir kavram olduğundan başlayarak, “Yeni eskinin bağrında büyür” önermesini de vurguladığı gibi; tarihsel ve toplumsal koşulların da yeninin eskini kovduğunu belirtti. Ve geçiş döneminin tamamlanarak Tanzimat'a gelindiğini, Tanzimat yazınının da geçiş sürecinin hazırlıklarından bir ölçüde yararlanarak Osmanlıdan koptuğunu anlattı.

Oturum başkanı olan Olcay Öner toy ise “Memleketçi Şairler, Beş Hececiler, Yedi Meşaleciler” hakkında bilgi verdi. Şiirimize “yurt” kavramının ilk kez Namık Kemal'le girdiğini ve sonrasında Ziya Gökalp, Mithat Cemal Kuntay, İbrahim Alaattin Gövsa ile yurt sevgisi temasının şiirlerimizde işlenmeye başladığını belirttikten sonra, Anadolu'yu şiirlerine bilinçli olarak yansıtanların Beş Hececiler olduğunu, Yedi Meşaleciler'den sonra ise yurt ve toplum sorunlarına hemen tüm şairlerin yöneldiğini belirtti.

Mehmet Can Doğan bu oturumun son konuşmacısı olarak “Cumhuriyet Dönemi : Heceyi Kullanan Bağlantısız Şairler”

başlığında üzerinde durduğu noktanın, aynı ölçüyü kullanmış olmalarına rağmen, farklı bir şiir kurmuş, geliştirmiş şairlerin bunu nasıl gerçekleştirdikleri sorusu olduğunu belirtti.

İsmail Parlatur'un başkanlığında yapılan, “Cumhuriyet Döneminde Toplumcu Şiir Anlayışları” üst başlığıyla başlayan üçüncü oturumda Konur Ertop, “Tevfik Fikret'ten Gelen Anlayış” üzerine konuştu. Tevfik Fikret'in edebiyat tarihimizde Edebiyat-ı Cedide diye adlandırılan önemli bir yenilik hareketinin öncüsü olduğu ve şairin temel inancının insanoğluna güven olduğunu açıklamasıyla başlayan Konur Ertop, insani değerlere verdiği önemle, ona, farklı kuşaklardan yazarların sahip çıktığını vurguladı.

“Çağdaş Şiirimizde Bir Doruk : Nâzım Hikmet” adlı bildirisinde Aydın Şimşek, farklı bir duruşla Nâzım Hikmet'i doruğa taşıdı. Nâzım Hikmet şiirinin salt somut olmasıyla kendi şiirini de yıkabileceğini, şiir örgüsünün felsefik olduğunu, ütöpikçe olduğunu belirtti. Ve nihayet “Nâzım Hikmet'te şiir aşktır, ayrınlıktır, doğa ve insandır” dedi.

Sempozyumun ikinci gününde “Şiirimizde Gizemci Anlayış ve Geleneksel Oluşumlar” ana başlıklı dördüncü oturuma Doğan Aksan başkanlık etti.

“Necip Fazıl Kısakürek ve Gizemci Şiirin İzini Sürenler” bildiriyle Orhan Okay, Necip Fazıl'ın belli bir yaştan sonraki eserleri ve şiiriyle İslamcı bir çizgi üzerinde olduğunu, Necip Fazıl ve çevresindekilerin başlattıkları edebiyat, şiir anlayışında ise, sathi bir gözlem yerine, iç derinliğe, somut olana değil soyut olana yönelmenin esas olduğunu belirtti.

Sennur Sezer'in sunduğu “Çağdaş Şiirimizde Gelenek ve Folklorun İzleri”ne değindiği konuşmasında “gelenek” çağdaş şiirimiz için hem bir dipnot, hem bir tuzak diyerek, Türk şiirinin geçirdiği aşamaları göz önüne alıp “Hangi gelenek?” sorusunu sorarak, sorusunu açılmadı, yanıtladı: Şiirimizin kaynakları bugün de geçmiştir. Çünkü insanın koşulları değişse de değişmeyen yanını yansıtır şiir. Bunu da geleneğin çağdaş şiirimizdeki parmak izlerini örnekleyerek gösterdi.

“Gariplik Garip Şiirinin Neresinde” isimli beşinci oturumda Sedat Sever, Salih Bolat ve Hakan Sazyek'in görüşlerine tanıklık ettik... “Oluşum ve Olgunluk Döneminde Garip Şiiri” diyen Hakan Sazyek; Garip hareketi ve şiiri dönemin yerleşik estetik kavrullarına ve şiir verimlerine aykırı tutumu ve yapıyla modernist sanatın temel kavramından özgürlük ve özgünlüğe yakın durduğunu anlattı.

Salih Bolat ise “Garip Şiirinden Günümüze kalanlar Kalmayanlar” başlığıyla Garip şiirinin duygulardan çok düşünceye seslendiğini, üslup açısından yer yer ironik özellik gösterdiğini belirterek günümüz şiirindeki karşılığına Can Yücel'de, Salâh Bırsel'de, Sunay Akın'da ve Ahmet Erhan gibi şairlerin şiirlerinde rastlayabileceğimiz örnekleri gösterdi.

Sempozyumun son oturumu, “İkinci Yeni, Bir Kaçış Şiiri mi?” başlığını taşıyordu. Oturum başkanıysa Hüseyin Atabaş'tı. Bu oturumda “İkinci Yeni Şiiri ve Sınırları” anlatımında Muzaffer İlhan Erdost, “İkinci Yeni'nin Şiirimize Getirdiği Açılımlar” anlatımıyla Mahmut Temizyürek ve son olarak da “Şiirimizde 1980 Sonrası Yönsmeler” anlatımıyla Sina Akyol bildirisini sundular.

Muzaffer İlhan Erdost, İkinci Yeni adını verdiği şiirin amacının, her ozanın kendi yeni şiiriyle buluştuğu ortak yanının kendinden önceki şiiri aşma, yeni bir şiir estetiği yaratma olduğunu anlattı.

Mahmut Temizyürek, doğaçlama anlatımıyla, İkinci Yeni'nin şiirimize getirdiği açılımlarını belirtti. İlginç açıklamalarda bulundu. Garip anlayışına tepkinin şiire yeni bir özgürlük alanı getirdiğini, İkinci Yeni'nin ruhunu yaşatmak çelişkisini yanlış anlayanlar olduğunu anlattı.

Oturumun son katılımcısı Sina Akyol ise “Şiirimizde 1980 Sonrası Yönsmeler” bildirisinde 1970 yılından başlayarak şairlerin ve şiirin gelişimini anlatarak, 1980'li yılların şairlerinin en iyi şiirlerini şimdi yazacağına inandığını, bunu da gelişimin aniden olmadığına bağladı.

İki gün boyunca, hayata şiirin farklı pencerelerinden baktık, doymasak da tattık şiirin renklerini...

HİLMİ HAŞAL
SON SİREN KUŞU
1993 Altın Koza Şiir Ödülü
Çıktı
İsteme adresi : Akatalpa Dergisi
P. K. 68 16371 Ulucama BURSA

Halim HAYAL

İnsan sevdikleriyle vardır. Sevdığı kişilerle, nesnelere; evde, sokakta, işte, yolculukta... Çalışırken, dinlenirken; sevdığı koşulları, kişileri, nesnelere, kokuları, renkleri ve sesleri, hep en yakınında tutarak anlamlandırır var'lığını. Kişiliğini öyle oluşturur, olgunlaştırır. İstencini, 'hobi'lerini o doyum seremonisi için eylemde bulunarak gerçekleştirir. Ürettikleriyle, verdikleriyle, verebildikleriyle. Vermek yaşamayı şiirleştirir çünkü... Zamanı inceliklerle donatır, ruhsal cömertliktir. O şiir ki, yüreğini, beynini hayata vermektir. Doğaya ve geleceğe; en önemlisi de insana adanmaktır.

İnsanoğlu verebildikleriyle vardır.

Bu, hayatı; bulunduğu zamanı ve zemini değerlemeye, isimlendirmeye yarar. Başka daha pek çok ontolojik iç dinginliği, doyumu ve boşalımı, yani oluş felsefesini kanıtlamasa da, destekler vermek edimi. Bireyin düşebileceği çelişki çukurlarından korunmayı sağlar. İçsel gerilimleri, 'stres' diye adlandırılan bunalımlı aşmayı amaçlar. O alandaki 'patern'ini (sabrını) güçlendirir, esenliği ve şiiri kutlar.

İnsanoğlu iç güç, yani 'moral' dengeleriyle vardır.

İnsanoğlu, 'pozitif', yani olumlu ortamda, o en değerli atmosferde bilincini, bakışını, duruşunu güzelleştirir. İncelikler dünyasının değeridir, öyle duyumsar kendini.

'Doğanın başat harikasıdır insan türü' dersek, bilinen, benimsenen bir düşünceyi yineleriz değil mi? Kusursuz olmasa da, kusursuzluğu arar, 'idea'yı, iyiyi, sürekli iyiyi, görkemi ve hazzı içselleştirir. Dinginliği, başarıyı, temel gereksinimleri içinde sayar. O gereksinmeyi yaratmak, hep yeniden yaratmak için çırpınır, didinir durur. İnsanoğlu gerçekleştirme derdi olan canlıdır. Ülküsüdür yolu; olumlamayla, sevmeye, bilmeye 'hidayet'i aramaya doğru engeller aşarak geçer. Öyle bir geçiş evresi ki anılan, çirkin'i savan, güzel'i, yani gökçe yazını, şiiri gözetendir.

Söz şiirse, insan olma belirtisinin altın mührüdür.

İnsanoğlu sevebilme yetisiyle, kesintisiz sevebilme eğilimleriyle kişilik bulur. Öyle vardır, üstelik söz konusu varlığı doğanın hayata armağanıdır; demin de altı çizilen şiirdir öteki kişilerin gözünde, yüreğinde. Orda topaçaşır doğanın somut dili, nakışı, simgesi, lirik tınılar ve görsel çakımlarla, yankılarla, yansılarla...

Yerkürede kendine yaraşır bir 'mut' kaynağı arar kişi, bulduyuyla avutur ödüllendirir ruhunu, bedenini. Yüceltir, mut mucizesine derin inançla, dehşetli arzuyu direnir. Zorluklara, saçmalıklara karşın... Hayatı yaşanır kılma adına, sevmeyi, tüm hayal gezegenini coşturucu bir ışık sayar insanoğlu. Öyle ya, hayat başlıbaşına bir sevmeler dizgesi, duyu maratonu diye algılanır, değil mi? Hayat hep şiir ritmiyle, uyumla, melodiyle akarsa görülebilir ancak... Hayatın kutlanması gerek. Hayat çünkü, söylemesi bile abes; en yüce değerdir. Ama yakınmalarımızı, dileklerimizizi söze, ses'e getirmekten alıkoymuyoruz kendimizi işte. Zira, dileklerimiz, yakınmalarımız ilişkilerin nabzını gösterir. İnsanın nabzıysa gündüzdeki ve gecede ki şiirdir. Bir tür sevmeye ritüeli... Örselenmedir şiiri açığa çıkartan, ötekilere ulaştıran.

Daha bebeklikten başlar ilginç sevmeye belirtileri. Sevmenin 'melodram' güzergâhı o ilk dönem, göbeğin kesilmesinden itibaren başlar. Bebek şiirdir... Günler tükendikçe görülen davranış değişiklikleri anlatır : çizilmiştir ilişkiler haritası. İçgüdüsel olarak anne memesini arar, bulur ve sever. Artık acıkınca saldıracak ilk 'tatlı' ve 'anamlı' noktadır meme. Hem sokulmayı da öğrenmiştir o evrede; sıcaklığı, kokuyu güveni arar. Anne kucağı en bildik, en kolay 'makam'dır. Anne bağrıdır, ontik şiir tapınağı... Kısacası, bebek sevmeyi sever gerçekte. Her yeni hareket, ses, ağlayış / gülüş, yani tüm maskaralıkları şiirdir ebeveyn gözünde. Hoplatılmayı, zıplatılmayı, okşanmayı, şımartılmayı; özete, şefkati sever. Bu sevmeyi sevmeye halinin ilk göstergesi; yaşamının, anlamının ve öykünmenin başladığını imler. Bir diğer anlatımla, taklit'in, tekrarlamının miladı başlamıştır artık. Genelde pek düşünmeyiz ya; doğaldır, olağandır deyip onaylarız evrilme bencilliğini. Çok çok güzel, insani bir belirti diye algıladığımızdan... Hayvanlarla yavruları arasındaki ilişki de bu anlatılanlara benzer, ama oraya hiç geçmeyelim. Karşılaştırmalı, istatistiksel anlatımı psikologlara, zoologlara kalsın. Zira onların hakkı ve görevidir de...

Sevmenin ontolojik sosyal ve sanatsal hallerini eşeleyelim diyorum biraz daha. Öyle ya, insanoğlu sevmeye açıyorsa gözlerini; dün'ünü, şimdi'sini ve sonra'sını sevmek fiiliyle biçimlendiriyorsa, nedenini çok da düşünmeye gelmez. Zira sevmeyi sevmekle kendini bulmuş sayılır. Şu demektir; sevmeyi sevmek, kendini sevmektir öncelikle. Anne sıcaklığını sevmek kendini sevmekle örtüyor. Orda

ÖLÜM NAH BURAMIZDA
AMA YAŞAM DA ÖYLE

Bir kan sızıyor işte parmakbuda kökünde
Kime ne kalgıya ya da ayak sürüse
Delideniz bükünde, hopyayıp dağ dibinde
Çatlak çamsakızının sorup durduğu yerde
Kim duyar susuverse, kimler ipler, ne yazar!

sevmek sevmeye 'tekalüb' ediyor çünkü. Bebek, kendi bedenini ve ruhunu, hareketlerinin karşılığını bulmakla doyurur. En küçük devinim şiirdir... Bebeğin hoşnutluk / hoşnutsuzluk mimikleri şiirdir. Zamanla bebek büyür; çocuktur, gençtir, yetişkindir, ama hep aynı mizansen gözlemlenebilir. Hatta yaşlılık çağında bile... İnsan sevmekle kendisidir kesinlikle. Bilinçaltı imparatorluğunun imparatorudur sevi.

Konunun günlük yaşamdaki karşılığı, ya da karşıtlığı çıkıyor ortaya, buraya dek düşünülenlerden, yazılanlardan. İlişkiler silsilesi, küçükten büyüğe doğru engeli, dalgalı, dolambaçlı bir yol izliyor anlamlara. Kendini sevmenin sıradanlığı, 'ego'nun fark edilme arzusu biçimlendiriyor kimliği.

Zamanı, hayatın inceliklerini, işkencelerini şiire indirgeme halidir söz konusu biçimlenme. Vurgulamakta yarar var; ben'liği arayıp bulma yolunda, sevilme adına sevmek eylemi, 'ego'yu, egoizmi övme anlamını içermez kesinlikle. O başka şey, ki bambaşka bir metnin konusu da olabilir. Bebeklikten başlayan kendini sevmeye, kendini doyurma içgüdüsel haklı, hatta güzel kılan hal, söz konusu içgüdüsel karşılama, doyuran insanca'lıktır. Büyüklerin de severken, kendi sevilme an'larını, anılarını, o mutluluk provalarını yeniden yaşıyor olmalarıdır. Sevmeyi mutluluk saymaları... Ki sonrası iki belirsiz kavrama dayanır; olmak ve ölmek. İki giriş, ama evrensel durum : doğada, zamanda bulunma sorunsalı...

Evet, bu dünyada bulunmak gitmeyi düşündürüyor en çok. Yapılan, edilen her iş biraz daha kalmak uğruna. Hiç kuşkumuz olmasın, sevginin atomu da o arzusu, gitme kaygısıdır. Yaşam enerjisini üreten, şiiri ışığa dönüştüren gelgit hali, insan ruhunun uranyum yatağı o kalma çabasıdır.

Sanırım bu noktadan itibaren başlıyor pandomim; insanoğlu, kendini sevilen bir varlık olarak doğanın bir parçası sayma içgüdüselüne bağlanarak yenilmiştir. Doğaçtan, gayri ihtiyari bir haldir söz konusu bağlanma. Şiirsizlik cezasıdır. Ki özünde dev bir ölüm korkusu barındırır. Ne demeli?

'Olmak' ve 'ölmek' sorunsalıdır birbiriyle didişmenin kaynağı. Öyledir. Büyük insanlık derdi; ölmekten korkan ama her an öldürmeyi düşündüren paranoya... Her türlü savaş gerekçesi; sevi'yi ve kin'i besleyen yabani kaynaktır. Doğanın dehşete 'maruz' bırakıldığı tarih içinden, algılananlarla, yansıtılanlarla yorumlanacak öyleyse, 'olmak' ve 'ölmek' acısı...

Koordinasyon	:	Serdar Ünver (Tel : 0 532 – 742 14 24)
Yapım	:	Melih Elal (Faks : 0 224 – 442 92 14)
Katkıda Bulunanlar	:	Mustafa Durak, Hilmi Haşal, İhsan Üren...
Sahibi – Sorumlusu	:	Prof. Dr. Ali Özçeçlebi
Yönetim Yeri	:	324 Numaralı Oda
Baskı	:	Özsan Matbaacılık, İzmir Cad. No : 221 – BURSA
Yazışma Adresi	:	Ramis Dara, P. K. 68 16371 Ulucami – BURSA
Elektronik Posta	:	akatalpa@hotmail.com

Aylık edebiyat dergisi Akatalpa Ocak 2000'de Bursa'da kurulmuştur.

